

Előfizetési ár:

Egész évre 3 frt.
Félévre 1 frt. 50kr.
Hirdetések soronként 10 kr.
Mindennemű közlemények a szerkesztőhöz intézendők.

11-dik sz.

Megjelen minden hó 15-én.

Megrendelhető minden pósta-hivatalnál és a szerkesztőségénél R.-Palotán vagy Budapesten az állatorvosi tanintézetben.

HARMADIK ÉVFOLYAM.

VETERINARIUS

állatgyógyászati, állategészségügyi, tenyésztési s állattartási szakközlöny.

Felelős szerkesztő és tulajdonos: **Nádaskay Béla**, tr; társszerkesztő: **Varga Ferencz**, tr.

Tartalom: Az állattenyésztés köréből. — Állatorvos rendészeti és törvényszéki esetek, dr. Czakó. — Kisebb közlemények. — Különfélék

Az állattenyésztés köréből.

Kétségen kívül érdekelni fogja t. olvasóinkat azon vélemény, melyet az állattenyésztés érdekében összehitt bizottság előadója a feltett kérdésekre adott. Az enquete-bizottság előadója Tormay tanácsos, a kérdéseket öt csoportba állította volt össze. 1. az általános, 2. a lótenyésztésre vonatkozó, - 3. a sz.-marha tenyésztésre, - 4. a juhászatra, - és 5. a sertésenyésztésre vonatkozó kérdéseket tárgyalja.

Lapunk irányának és terjedelmének megfelelően, ama kérdések tárgyalását nem adhatjuk egészen, bármily érdekes legyen is az; s így ámbár, hogy a tárgy minden részben fontos, abból csak a legfontosabbat emeljük ki. És pedig:

a szarvasmarhatenyésztésre vonatkozót.

Itt is mindjárt a 3. kérdéssel kezdve az 5. és a 10. kérdést, illetve az azokra adott véleményét közöljük.

3. kérdés: Milyen jellegetek lehetne az országban létesítendő tenyészközpontok számára mint elérendő célz oda állítani — helyesebben mint terjesztendőket elfogadni?

Felelet: Első helyen — nem ugyan mint létesítendő, hanem mint létezőt fel kell venni a mi jó hazai magyar erdélyi fajtánkat és ennek lesz — az egész országot tekintve — legnagyobb tenyészközpontja, mert mindenütt ott, hol extensívebb eljárása van a gazda készletre, vagy a hol a climaticus viszonyok határozottan continentális jelleggel bírnak, ott ez fogja a kiváló tenyészanyagot képezni, az ország ezen vidékei a Dunától kezdve egész a keletihatárszélimegyékig, az északiKárpátok kifutóitól egész az ország déli határáig, ezen fajta tenyészterületének lennie kijelölendő.

Más idegen fajtákkal, még pedig igen szárossal tették a hazai mellett tenyész kísérletek, ezek nagyobb részének eredménye pozitívnak távolról sem mondható, a hazai gazdaközönség előtt ismeretes; csakis három fajta

csoport volt, melyek nagyobb figyelmet keltettek é. p. a primigenius eredetű lómarha, a tarka-h e g y i frontosus és brachyceros eredetű borzderes alpesi marha.

A lómarha különösen a hollandi nem nyert, hanem tenyészterületéből veszített és nálunk inkább csak mint haszonegyén a főváros környékére szorítottatik; a fogyasztó közönség a hollandi tehén tejének jósága fölött nem jön ugyan extasisba, de ez a tejgazdaság tulajdonosára hasznot hozó, és ha ő jól takarmányoz, ilyen helyen ez becsülendő individuum, mert a nagyobb mennyiség mellett vihet tőle oly terményt a piacra, mely ellen a fogyasztó nálunk semmi esetre zúgolódni nem fog.

Ezen fajta szolgáltathat tehát ilyen célra haszon egyéneket, de az kint a vidéken terjesztendőnek el nem fogadható.

Másképp vagyunk a piros és sárgatarkahegyi frontosussal és a borzderesbrachycerossal, ezt a két fajta csoportot lehet, ezt mint terjesztendőket kell ajánlanunk; kell ajánlanunk azért, mert ezek nálunk könnyen honosulnak, gyorsan fejlődnek, tejet kielégítő módon termelnek és jobb áron és biztos vevőkre találhatnak.

Kerestetnek ezen utóbb említett marhák a bécsi mérszárosok által, szívesen veszi azokat a kereskedő a külföld számára, szívesen a morva és cseh hizlaló, az üszőknek, ugy szintén az ezen fajtákba tartozó kis borjas teheneknek számos helyen nyílik piac.

4. kérdés: Ezen jellegeknek eddig létesített-e már vidékenként némi alapja, hogy onnét kiindulva egy tenyészterület képezthessék?

Felelet: Az első és domináló csoportnak, t. i. hazai fajtánknak elég széles alapja van, annak tenyészterülete több ezer mértföldre terjed, ez fogja gazdasági kulturánknak a legfontosabb élő motorokat szolgáltatni. Ezen becses fajtánkkal, azt hisszük, mert területeinek határai már fentebb kijelöltettek, tehát az ezen kérdésre való válasznál főlegesen bővebben foglalkozni, és

igy áttérhetünk a fentebb javaslatba hozott másik két fajta csoportra, a frontosus eredetű tarka és a brachyceros borzderes színűekre.

A Dunántúlon, valamint északi hegyvidékünkön is mind a két fajtacsoport már gyökeret vert. Mosonmégye oly minőségű és mennyiségű anyaggal rendelkezik máig, hogy

a borzderes csoportot tenyésztők arra bízást támaszkodhatnak, és remélhető, hogy ezen vidéken le egész Komáromig a brachyceros terjedni fog, szintugy Stíriából a határszéli megyékbe be fog hatolni az ott honos és ezen csoportba sorolható tájfajta, melyből több helyen, például Keszthelyen is máig jeles törzsek léteznek.

A piros-tarkák tenyésztésére is van már szép alap, a Dunántúlon, a bábolnai és kisbéri jeles tenyészetek, a többek közt Kéthely és vidéke, Sopronmégye nagy része, Tolnamegyében Bonyhád, Högyész, Tamásitól Koppányig stb., megmeg annyi kiindulási pontokká lehetnek.

De főfigyelem északi (és keleti) hegyvidékünkre lenne fordítandó, ott a gazdagabb völgyekben a frontosus eredetű piros-tarkák, és mert már megkezdett, a zordabb, magasabban fekvő területeken a borzderes marha terjesztendő.

Az utóbbira nézve a Szepesség, Liptó és Mármaros, hol az alap már megvetetett, volna kiindulási pont; a tarkákra Sasvár és Kassa, de azt hisszük, még sok más gazdaság találkozik a felföldön, hol ezen anyag jó minőségben tenyésztetik és honnét ez, mint a tóba dobott kő által okozott hullumkörök, mindig nagyobb és nagyobb területet hódítván, terjednének.

Az erdélyi magas hegységek számára, tekintettel az ottani viszonyokra, szintén a felföldre javaslatba hozott jellegek terjesztése ajánlatik.

5. kérdés: A tenyészkörletek létesítésére van-e elegendő apa-állat? ha nincs, hogyan lennének ezek beszerezhetők :

a) Bikanevelő telpeknek a kormány által való fölállítása útján segíthető-e azon vidékeken, hol hazai fajtánk tenyésztetik és tenyésztendő lenne; — továbbá mely vidékek lennének azok, melyek első sorban volnának bikákkal ellátandók ?

b) Apa-állatok behozatala külföldről szükséges-e és ez miként lenne eszközzendő ?

c) Azon vidékeken, hol egy bizonyos idegen jelleg előállítását-czélóván, következetesen használnánk valamely idegen fajtába tartozó apa-állatokat, előnyösebb-e mindig ilyen eredeti állatokat importálni, vagy előnyösebb lesz bizonyos idő múlva kiegyenlített anyag felállításával inkább pipeneriák létesülését előmozdítani, hogy a szükséges reproductorokat magunk neveljük, — a mit olcsóbban eszközölvén, többet juttathatunk a közönségnek, az jutányosabban szerezheti őket, így valószínűleg inkább is fog szerezni; végre előmozdítatik-e a jelleg fejlődése és terjedése a tenyészkörletben, ha nemcsak reproductorok, de évente a pepineriákból kikerülő bizonyos mennyiségű tisztavérű nő-állat is jut a tenyésztő kezeibe ?

d) A kerületben tartandó tenyészállat árverések által, továbbá jutalmazásul kiosztandó tenyészállatok által előmozdítható-e a jelleg terjesztése ?

Felelet: Épen mint a lótenyésztés bajait illető, ehhez hasonló kérdésnél nemmel felelünk, úgy itt is ki kell mondani azon szomorú igazságot, hogy apa-állat távolról sincs elégséges, sőt mi több, azok száma napról-napra aggasztólag fogy, és ha egyes helyek mutatnak is némi lendületet, az átlagszám mennyiségileg de különösebben az apa-állatok minőségét tekintve határozottan hanyatlik.

Nézetünk szerint valamennyi kérdés között ez talán egyike a legnyomósabbaknak, és azért az ezen bajra vonatkozó orvoslás, valamint az ezzel kapcsolatos kérdések megoldása a fontosabb eszközléseknek mondható.

Hogy az apa-állatok mennyisége csökken, hogy azok minősége hanyatlik, annak oka a nagyobb és jobban kezelt gulyák fogyatkozásával szoros összefüggésben áll, nincsen már annyi hely, hol apa-állatok tenyésztetnek, a termelés csökkent, de fogyott az apákat kereső vagyona is, így, hogy csak meddően ne maradjon a tehén, rosz bika vásároltatik, kevés tartatik, és ennek, ha csak nem javítjuk az állapotot, szarvasmarhatenyésztésünknek még sokkalta szembeötlőbb hanyatlása leend következménye.

A magyar fajtának tenyészvidékén pár év alatt orvosolható leend ezen hátrány, ha a kellő számu bikák tartása bizonyos időt szabván az átmenetre, kötelezővé tétetik, de egyuttal gondoskodva lesz arról, hogy a bikatartást kötelezett községeknek alkalom nyujtatik ilyenek szerzésére.

Bikanevelő-állomás most egyelőre három javasol tatik; egy már van, tehát még kettő, egynek itt, egynek ország erdélyi részében való fölállítása kívánatos, és ezeknek úgy kelle elláttatni, hogy évente mindegyikből 200-250 bika adathatnék ki községeknek.

A bikatelepből kiadandó bikáknak mikénti szétosztását illetőleg, a lent elmondottakon kívül még a következők lennének szem előtt tartandók:

hogy azok a kiosztás előtt osztályoztassanak, felcsültsenek és a megállapított becsáron akár készpénz fiatés mellett, akár, mint mondánk, törlesztésre bocsájta9 nak át a községeknek,

továbbá csoportosan, megbízható, gyakorlott kísérvél a legolcsóbban szállittassanak azon vidékig, hol nyéshelyük van, ott ezek a vidék tenyészbizottsága vagy biztosa által vétessenek és adassanak át a községeknek a hol föl lesznek állitva tulajdonuk gyanánt.

A jelenleg létező állami gulyában nevelt eladható bikákat már két falkába kellene, osztani, az egyik felét létszámnak elárvereztetnék; a másik fele már a jövő kezdve oly községekben állittatnék föl, hol jelenleg is szép marha van, hogy az ezen apáktól eredő bikaborju megvásároltatván, a bikanevelők tartandó anyagává tegyenek.

A mi azt illeti, hogy mely vidékekre fektettessék

bikanevelőkből kerülő reproduktorok szétosztásánál főszóly, határozottan szintén ugyanazon elv szolgálhat irányadóul, mely fentebb nyilvánított, t. i, azokra, holmár a jelenben jobb anyag létezik.

A kérdés *b)* kikezdését illetőleg, sajnos, de azt kell kinyilatkoztatni, hogy a hazain kívül terjesztendő jellegek nél apa-állatokat illetőleg, még a külföldre is támaszkodnunk kell egy idejig, és a beszerzésnek legalkalmasabb módja az, melyet a nagyin. földmivelés-, ipar- és kereskedelmi m. kir. ministerium az algauiak importjánál követett.

De ezen fentebb emiített importhoz csak akkor kelene folyamodni, ha hazánkban a szükségelt fajtákból alkalmas apa-állatok elegendő számban, még vagy már nem volnának szerezhetők. Ha itthon szereztetik be a himtenyésztésanyag, ezáltal a hazai, így pipineriákká tett tenyészetek igen lényegesen támogattatnak, azok tulajdonosai buzdittatnának a haladásra, és ez által el fog éretni azon cél, mely a kérdés *c)* részletében hangoztatik: Magunk teremtünk magunknak biztos tenyészalapot és függetlenekké leszünk, tetemes összegeket kímélünk meg, melyek különben évente a külföldi tenyésztők zsebébe vándorolnának.

A kérdés *d)* kikezdésére adandó válasz csak igenlőleg szolhat, és ezen ige testesítése tekintetében igen szép tér nyílnék a vidéki gazdasági egyesületeknek, melyek a kivített illetőleg támogattatván a kormány és az orsz. gazdasági egyesület által, a megoldás legjobb eszközlői lehetnek.

10. k é r d é s: A keletről jövő parlagi marha behozatalának eltiltása és egy ez irányban való állandó határzár keresztül vihető-e; ha keresztül vihető, ez szarvasmarhatenyésztésünkre előnyösebben hatna-e; avagy elégséges a jelenlegi kevésbé költséges és mint a tapasztalás mutatja, eléggé sikeres eljárás, és csakis a vesztegintézetek belső berendezésének javítására és egy jobb vesztegelhetés kivitelén kellene ezen felül működni ?

Felelet: Ezen kérdés kellő megválaszolása az állattenyésztést illető kérdések között talán a legnagyobb megfontolást szükségelőnek mondható.

Az, kit ezen kérdésre való válaszadásnál csakis érzése vezet, de azt a magyar tenyésztőt is, ki a bécsi piacon fogyasztott és a kelet felől oda hajtott marhák számát tekinti és számba veszi, mily áremelkedés létesülne nálunk, ha a keleti marha, az orosz, a moldovai, a román, a szerb onnét kiszorították, ezek, ha más semmit figyelembe nem vesznek, ha nem is tekintenek a külföldi kereskedelemre, annak netaláni megnyithatására, határozottan a mellett fognak nyilatkozni, zárjuk el határainkat teljesen mindenkorra.

Tovább megyünk; az állatorvos, ki a keletről hozánk behurczolt marhavésznek kiirtásával vesződik, kinek föladata, hogy támogatva a közigazgatási hatóságok által, őrt álljon, a gerjet pusztítsa, szintén a határok teljes elzárása mellett fog nyilatkozni és mi is, tekintettel azonveszélyre,

melyet a marhavész szarvasmarha tenyésztésünkre hoz, a károokra, melyeket a kereskedésnek okoz, a költségekre, melyek a kiirtásra szükségesek, tehát mind ezekre való tekintettel és számba véve azt, ha a tilalom által okozott kereskedelmi haszon a határzár költségeit egyensúlyozná, továbbá ha a szoros határzár oly módon keresztül vihető, hogy ez bennünket teljesen biztosít, feltétlenül a teljes és szoros katonakordon által őrzött határzár mellett nyilatkozunk. Tehát így a szoros és állandó határzár mellett való nyilatkozat föltételes. Vegyük most kissé szemügyre, nyujt-e a jól őrzött határ abszolút biztosságot, milyen költségeket fog az őrizet és elzárt határ okozni, vizsgáljuk kissé az elzárás egyéb oldalait, továbbá az elzárás kereskedelmi és gazdasági hasznát, ezt vessük össze és azután lássuk szemben ezekkel, melyik lesz azon ut, melyet ezen kérdésnek a reánk nézve általunk legjobbnak véleményezett megoldására követnünk kell?

Azt illetőleg, van-e teljes biztosság az elzárt és a lehetőségig jól őrzött határ mellett, az válaszolható, hogy különösebben ott, hol szélesebb folyam az őrzést meg nem könnyíti, teljes biztosság nincs, mert ha csak őrt őrt mellé nem állítunk, lesz oly idő — köd, esős éjszaka stb. — hogy a csempészek a bejövétel sikerülni fog, de ez őrzött határnál mégis ritkábban történik, mint nem őrzöttnél, és így az Őrzött határnál a biztosság okvetlenül nagyobb, de még sem abszolút.

A második a mi tekintetbe veendő, az állandó határzár költségei; erre nézve tájékoztatásul a következő mondható : Őrizendő határunk Bukovinánál kezdődik és terjed a Drávának az országba ömléseig. A Drávát őriztetnünk kell azért, mert Horvátország állategészségügyét önállóan kezeli, és ezen kezelés semmiképp sem nyujthat nekünk kellő garantiát, így tehát:

a bukovinai határ a töréseket is követve	67.00 km.
az erdély-moldvai határ.....	380.25 „
az erdély-oláh határ.....	428.27 „
a szörény-oláh határ	72.— „
a magyar-szerb határ.....	22440 „
a magyar-szlavón határ.....	146.— „
a magyar-horvát határ	411.90 „

összesen 1729.82

kilométer, ennek megőrzésére a fölvaltásokat, czirkáló csapatokat stb. számítva, ha egyszerre az egész határvoalat szoroson őriztetnünk kellene (a mi azonban igen ritkán fordulhat elő), erre a legkisebb számítás mellett 20.748 ember szükségeltetnék; ha leszámítjuk a szerb, szlávón és horvát határon a folyam őrizésnél 781 kilométeren a felét, 4684 embert, maradna 16,064 ember, kiknek napi költségei körülbelül 18.500 frtra fogna menni.

Ha ilyen határőrizetre csak tíz esztendőben egyszer lesz szükség, ha a normális években ennek felével is beérjük, kérdés: szembesíthető-e ezen őrség költségeivel a tenyésztési — helyesebben mondva a kereskedelmi — haszon, melyet a szoros határzár szül? ha igen, akkor

ne habozunk. Ha pedig nem, akkor számítsunk tovább és lássuk:

Szembesíthető-e azon költség és kár, mely az utóbbi években 11 invázió mellett a marhavész és annak elnyomása által okoztatott, melyek együttesen a 235,000 forintot nem haladták meg?

De számba veendő továbbá, hogy nem veszélyeztetik-e saját tenyészanyagunk annak tulságos fogyasztása miatt akkor, ha r ö g t ö n ö z v e határunkat teljesen elzárnánk?

Vége még egyet kell figyelemmel kísérni, t. i. mi történik azon határszéli lakosokkal, kiknek nyájaik — egész tetemes vagyonuk, túl a határon lefelé, hogy ezek ne kénytelenitessenek expatriálni?

Ha ez mind számba vétetett, ha mind az utóbbi kérdések előnyükre megoldottak, vagy annak idején való kedvező megoldásuk előkészítetett, akkor ne csak mondjuk ki, hanem tartsuk is fenn a l e g s z o r o s a b b határzár-t. *)

Ez a fentebbi, azt hisszük, megtörtént, mert bizonyos latitudet hagyva, a törvényhozás kimondotta az állandó szoros határzár t, **) melyet a következő, az 1880. év május hó 29-én kihirdetett törvényzikk szabályoz;

1. §. A keleti marhavész elleni intézkedésekről szóló 1874. XX. t. cz. 1. fejezetnek B) szakasza akként egészítetik ki, hogy 1882. évi január 1-től kezdve szarvasmarhának behozatala, vagy átvitele oly országokból, a honnan a keleti marhavész gyakori uralkodása következtében az országot állandóan vész fenyegeti, tilos.

2. §. Azon országokat, a melyek ellen az 1. §. rendelkezése alkalmazandó, a ministerium jelöli meg és ezzel egyidejűleg elrendeli, hogy a megjelölt országok irányában az állandóan fegyveres határőrizet foganatba vétessék.

3. §. Az 1871. XX. t. cz. 11. §-a első pontjában ezen szavak — nyolczmérföldnél — hatályon kívül helyeztetnek, e szó — távolabb — pedig — távol — szóval váltatik fel; hasonlóan hatályon kívül helyeztetnek a 13. §. 1. pontja következő szavai: — vagy a magyar állam határához 8 mérföldnél közelebb jelentkezik.

4. §. Jelen törvény végrehajtásával a ministerium, illetőleg a földmivélés-, ipar- és kereskedelmi minister bizatit meg.

A földmivélés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. minister tehát azon országok irányában, melyek ellen a határzár szükségesnek látja, azt alkalmazhatja és ezen törvénynek, mely az 1874. XX-nak kiegészítője, 1882-ben kellene életbe lépni.

Gazda társaink ezt tudva, készüljenek el a határzárra azért, hogy 1882 után a nagy városok a szükségelt hussal elláthatók legyenek és ne kénytelenitessenek a kormá-

*) Az alábbi, mert a határzár ezen vélemény előterjesztése óta törvénybe iktatott, némiképp módosult.

**) A m. orvosok és terinészetvizsgálók 1878-ben Bpsten tartott nagygyűlésén az állatorvosi szakosztályban Zlamál tncsos állatorvosi ügyekben hazánk legkiválóbb szakértője a m. vészről értekezve ugyancsak ezt állította fel követelésül (A szerk. megj.)

nyok a határokat, beállható hússzükséglet miatt megnyitni.

De 1882-ig még két év van és ennyi idő el is fog legalább telni, míg nálunk ép úgy mint Ausztriában, a fent idézett törvény foganatosittatik. Azon terminusig tehát két év van előttünk és ezen idő alatt is kell magunkról gondoskodnunk, — az a kérdés addig is, mik az e téren való teendők? Felelhetjük azt, hogy nézetünk szerint a következők:

1. javítsuk egy kissé az eddigi eljárást. Az eddigi törvénytől eljárás abban állt, hogy a keletről szomszédos államokban, ha a vész a határt 8 mértföldre megközelíti, a szoros határzár életbe léptetendő; ezt az idézett novella 3. §. szerint oda kellene módosítani, hogy a kormány, ha a szomszédban a marhavész aggasztóan kitör, a szoros határzár azonnal életbe léptetheti mindazon országok ellenében melyeknél szükségesnek látja.

2. Hasson oda a kormány, hogy Romániából és Szerbiából a lehető leggyorsabban értesítsék konsulai által a vész kitöréséről, hogy ez eléressék, hogy ott a vész constatálathassék, az óvó intézkedések a kellő időben megtétethessenek, ezen két consul mellé adassék egy-egy szakavatott állatorvos.

3. A határmegyékben legalább a marha-kataster helyes kezelésére a legnagyobb gond fordítassék, és nyujtasék, a kormánynak mód, hogy ennek éber ellenőrzésére képes is legyen.

4. Az említett 1874. XX. törvény 9. §-sa, mely az állandó határőrizetről szól, hajtassák végre.

5. A keleti marha lábón hajtása a szükséges határ forgalom kivételével tiltassék be teljesen.

6. A csempészők ellen hozassék egy drákói törvény és ez h a j t a s s á k végre teljes szigorral.

Állatorvos rendészeti és törvényszéki esetek.

közli dr. Czako tnr.

Tekintetes Igazgatóság.

F. évi nov. 25-én 896 sz. a. kelt felhívása folytán a g.-i kir. járásbírósnak a D. B. és R. V. s R. I. közt fennforgó kártérítési perben a tekintetes Igazgatósághoz

2530—880polg sz. a. intézet megkeresésére vonatkozólag van szerencsém véleményes jelentésemet a következőkben tenni meg.

D. B. m.-i szilvási lakos felperesnek 19 db sertését 1877. június 8-án délután (állítólag 5 óra tájban) a határban fekvő erdőből R. V* és R. I. alperesek behajtották 840 ölnyre fekvő udvarukba, s itt egy üres istálló — vagy pajta féle helyiségbe zárták, melynek hossza 5*07 méter, szélessége 4 méter, magassága 2 méter, fala széldeszakából készült, fedele hiányzik, négyszögletű szelelő ablaka 15 centiméter átmérőjű, s ezenkívül még két étető ablaka van, padolatlan talaja pedig mintegy fél méternyi magasságra rothadt szalmával és ganéjjal van borítva.

Felperes állítása szerint a sertések, míg csak bevolak itt zárva, sem enni, sem inni nem kaptak volna; ez azonban csak pusztá gyantítás, melyet alperesek határozotán tagadnak, sőt egyik tanu látta, hogy másnap parasztbéd tájban kaszált füvet és vizet kaptak. Másnap, nem tudni mely idő tájban, de legkésőbb kora délután (alperesek állítása szerint reggel 9 óra tájban, a most idézett tanuvallomásból ítélve déltájnál később) kiváltotta gazdájuk a sertéseket; de a mint ezek a pajtát mintegy 1000 lépésnyire elhagyták, egy közülük megdöglött, ugyanaz nap még két másik is, a negyediket „döglőfélben fetrengve” találták egy tócsában, harmadnapra az ötödik, később meg a hatodik is elhullott, kettőnek pedig a felperes dátum nélküli kereset-levelének fogalmazásakor állítólag még meg volt a feje dagadva.

Az elhullott sertések közül a junius 10-én megejtett szakértői vizsgálat alkalmával A. B. megyei állatorvos hármat felbonczolt, de bonczleletet nem vett fel róluk, csupán annyit említ a vizsgálatról fölvevett jegyzőkönyvben, hogy „heves tüdőlobban pusztultak el”, s hogy az egyikén külsérelem nyomai is voltak, jeléül „a bőr lefejtése után az orrcsont közép táján egy 3—4” hosszú ütés nyoma teli vérömlennyel, valamint a hátulsó felén több ütés nyoma látszott” Hogy miféle tünetekből ismerte fel a tüdőgyu-ladást, és hogy az állítólagos ütési nyomok hogyan néztek ki s miért tarthatók ütések nyomainak, arról nem szól semmit. A jegyzőkönyvet pedig ezen szavakkal zárja be: „Mind háromnak elpusztulását egy szűk, minden szelelő nélküli pajtában huzamosabb időn át étel és ital nélküli tartás következtében kifejlődött tüdőlob okozta, mely annál hevesebben lépett fel, mivel a disznók nagyon jó húsban, csaknem hizott állapotban voltak”.

Azon sertésről, (melyet a jegyzőkönyv szavai szerint) „egy tócsában fetrengve döglőfélben találtak”, azt mondja A. B. a jegyzőkönyvben, hogy „bal pofacsontja ütés következtében meg van dagadva, valamint jobb hátulsó lába és fara ütés következtében megdagadva találtatott”. Ez a sertés aztán nem is lett felbonczolva, mint szintén azok sem, melyek később hulltak el.

Meg kell itt említenem az egyik tanúnak, T. K. közégi bírónak vallomását, mely szerint azon időben a közégben többeknek a sertése pusztult el járványban, s tanu látta a felperes egyik elhullott de fel nem bonczolt sertésén, hogy fel volt puffadva és nyaka megdagadva, épen úgy, mint a községbeli más lakosoknak ez idő tájt elpusztult sertésein látható volt. A felperes tanúi azonban e valamást részrehajlásból eredetinek állítják, s szerintök a járvány mintegy 2—3 héttel később kezdett el pusztítani az illető községben. — Különben az alperesek hajlandók a sertések elhullását azon körülményeknek is tulajdonítani, hogy mikor fogságukból kibocsáttattak, a mintegy 1000 lépésnyire fekvő patakhöz futottak s fölmelegedett testtel ennek hideg vizébe mentek.

A per folyamában a törvényszék újabb szakértői nyi-

latkozatokat kívánván be, a mindkét fél részéről választott állatorvosi szakértőkhöz a következő kérdéseket intézte:

1. A sertéseknek 840 ölnyi távolságra való sebes hajtása vagy kergetése mi befolyással lehetett az elpusztult sertések egészségi állapotára, és ezen körülmény valamint az, hogy ha a sertéseknek alperesek 24 órán át enni és inni nem adtak, előidézhet-e a tüdőlobot vagy valamely más, az elhullást okozó betegséget, tekintettel a behajtás idejében volt meleg időszakra és azon helyiségre, a hová a sertések berekesztve voltak ?

2. Hogy ha a behajtás meg nem történik s a sertések az edigi megszokott viszonyok közt tartatnak, azon 24 óra alatt az elhullás egy időben bekövetkezett volna-e és mi okból?

Az egyik szakértő — ugyanaz, ki a bonczolást végezte, az első kérdésre azt feleli: Azon körülmények, hogy a hizott állapotban lévő sertéseket a nagy melegben 840 öl távolságrakeresztül-kasul kergetve, sebesen hajtották; hogy egy 3 láb magasságra nagy fokú erjedésben levő trágyával borított talajú és minden szelelő nélküli pajtában huzamosabb idejig tartották, hol az erjedés folytán beálló nagy fokú meleg és a nagy mennyiségű izgató ammoniakálisgázok a tüdőkre sértőleg hatottak: hogy a fölmelegedett és szomján tartott állatok kieresztés után azonnal vízre bocsáttattak; mindezen körülmények „heveny tüdőlobot vagyis a tüdő túlvértorlódását (hyperaemia pulmonis) idézték elő.” — A második kérdésre pedig azt mondja, hogy mivel az egészség fentartására jó levegő s elegendő étel és ital szükséges, a sertés pedig mindig, főképp nagy melegben éppen sok italt kíván, mely nélkül mindenféle gyuladós betegségeket kaphat: ennél fogva feltehető, hogy a kérdéses disznók nem hulltak volna el, ha be nem hajtattak s káros viszonyok közé nem kerültek volna.

A másik szakértő C. D. X. megye központi állatorvosa, ellenben az 1. kérdésre így felel: A 840 ölnyi távolságra való sebes hajtás a heveny tüdőlobra nem lehetett befolyással, mert a sertések legelőn jártak s így hizottak nem lehettek; már pedig az ilyenek több órán át is hajthatók nagyobb baj nélkül, Sebessen pedig nem hajthatták alperesek a disznókat, mert ezek a gyalog embernél jobban tudván futni, elszökhettek volna a hajtók elől. Ha a sertések 24 órán át nem kaptak enni és inni, ez nem hogy előidézte volna a hevenyes tüdőlobot, de sőt még javalva van a koplalás ezen baj ellen. Hogy a juniusi meleg időben inkább kifejlődnék a tüdőlob mint ősszel vagy tavasszal annak épen az ellenkezője áll, A helyiséget elég szellősnek és tágasnak találta, s tudva, hogy a sertések jól türik, sőt még a szabadban is keresik az összezsúfolást, nem látja be, miért lenne oka a kérdéses istálló a sertések elhullásának. Különben ő a bajt nem is tartja tüdőlobnak, hanem miután a bonczjegyzőkönyvben egyetlen egy szervnek sincs a kórboncztatni változása leírva, az előzményekről, a betegségnek több darabnál egy időben történt fellépéséből, s a kór rohamos lefolyásából, tekintettel a meleg időjárásra, a betegséget lépfenének tartja, s a bonczjegy-

zőkönyv 1. és 3-ik pontjaiban leírt, ütésből származtatott vérömlenyeket és daganatokat Karbunkulusoknak tekinti. — A 2-ik kérdésre azt feleli C. D., hogy tekintve a lépfene természetét, a behajtás nélkül, a szokott viszonyok közt is megtörtént volna a sertések elhullása.

Mint hogy a két szakértő véleménye egymással merően ellenkezik, azért a nevezett kir. járásbíróóság az iránt keresi meg intezetünket, hogy e véleményeket felülvizsgálván, a törvényszék fent idézett kérdéseinek tekintetbe vételével, döntő véleményt adjon.

Sajnálattal kell itt kijelentenem, — a miről különben a tek. Igazgatóság az eddig előadottakból úgyis eléggé meggyőződött, — hogy a bonczolás alkalmával fölvetett jegyzőkönyv, melyre az ügyiratok közül, a dolog természeténél fogva, leginkább támaszkodhatnánk, a döntő vélelén adásánál tekintetbe nem vehető. Nem vehető pedig először azért, mert nem lehet hitelt adni egy olyan szakértő egyszerű, indokolás nélküli kórisméjének, a ki nem beszél objective, hanem részint túloz, részint egyenesen ferdit, midőn például beszél a fél méter vastag rétegű rothadt szalma és ganéj helyett, nagy fokú erjedésben levő és magas fokú meleges mennyiségű izgató ammoniakalis gázokat fejlesztő 3 láb (tehát épen kétszer oly vastag) rétegű trágyáról; beszél fedeletlen és szelelővel bíró pajta helyett, minden szelelő nélküli pajtáról; midőn az elhullt sertéseket előbb csak nagyon jó husban levőknek majdnem hizottaknak, másod izben pedig már egyenesen hizottaknak mondja (holott ezek a legelőre jártak); midőn minden bizonyító adat hiányában határozottan állítja, hogy a sertéseket a nagy melegben 840 öl távolságra „keresztül-kasul kergetve” sebesen hajtották, meg hogy azokat húzamosabb időn át étel ital nélkül tartották; végre midőn a tüdőlobot később egyszerű hyperaemiának vagyis vérbőségnak devalálja.

De lenne bár ezen szakértő még oly hiteles egyén is, még sem vehető tekintetbe az általa fölvetett jegyzőkönyv másodszer azért, mert hiányzik ebben a tulajdonképi bonczlelet; semminemű szervnek a boncztani állapotáról egy szót sem szól, hanem minden szabály ellenére csupán csak az ő saját egyéni nézetét akarja a netaláni felülvizsgálókra erőszakolni, egyszerűen odavetvén, hogy a halál oka hevenyes tüdőlob volt. Ilyen bonczlelet nem bonczlelet s reánk nézve teljesen értéktelen.

Nem lévén tehát kezeink közt alapul vehető bonczjegyzőkönyv, kénytelenek vagyunk a periratok egyéb adataiból, nevezetesen a hatósági szemle útján konstatált tényekből és a többé-kevésbé megbízható tanúvallomásokból vonni következtetést a kérdéses sertések elhullásának okára.

Ad. 1. Hogy a halál oka tüdőgyulladás nem volt, már magának a bonczoló állatorvosnak nyilatkozatából is lehet látni, midőn ő maga korrigálja ki utólagos nyilatkozatában a hevenyes tüdőlobot túlvértorlódásnak, vagy a zárjelbe tett latin elnevezés (hyperaemia pulmonis) szerint egyszerű tüdővérbőségnak, a mi pedig egészen más, ma-

gában még, korántsem halálos betegség, s mihelyt előidéző okai a kedvező körülmények beálltával megszűntek, rögtön elmulik ez a baj maga is: csakis a kedvezőtlen körülmények további behatása alatt fejlődik ki gyuladássá, vagy válhatik magában is halállossá. De nem lehetett tüdőgyulladás, vagy ha az volt, nem a behajtás miatt kapták a sertések, azon okból sem, mert egy tüdőgyulladás nem fejlődhet ki keletkezésétől számítva néhány óra, mondjuk egy nap alatt annyira, hogy az állatot előlje. Ha mégis az volt, akkor már előbb támadt és nem a berekesztésökre szolgált pajtában vagy abból való kihajtásuk alkalmával kapták a sertések. — Az étel ital hiánya pedig sohasem hoz létre tüdőgyuladást.

Hogy az állítólagos étel- és ital hiány, vagy a behajtással összefüggő egyéb körülmény, valami más bajt szülhetett-e, melynek a sertések elhullása felróható lenne, ezen kérdésre majdnem teljes biztonsággal nemmel felelhetünk, azért, mert ha ilyes valami árthatott volna, az ártott volna mindjárt, de nem még 2—4 nap mulva is, midőn a sertések éhségüket és szomjukat kielégítették s előbbi körülményeik közé kerültek volt.

A mi különösen a sebes hajtást illeti, igaz ugyan hogy ez hizott sertéseknek életébe kerülhet, de akkor kerül már az első 24 órában és nem napok mulva is még. Csakhogy ezek a sertések nem is voltak hizottak, legfőlebb csak jó husban, mert hiszen a legelőn jártak, (s a bonczlatról fölvetett jegyzőkönyv is így mondja) tehát még mindig birtak úgy szaladni mint az emberek. Ezt bebizonyították, legalább a felperesre nézve (kinek részéről állított,) elég hitelesen, azáltal, hogy a pajtából kieresztve, futottak az 1000 lépésnyire fekvő patakig. Különben a, sebes hajtás ebben az esetben képtelenség is. Mert ha maguktól futnak a sertések, akkor az nincs is terhőkre, s legfőlebb az utánuk versenyt szaladó emberek egészségének árthat meg. De nem is futnak maguktól ismeretlen hely felé, futnak csak akkor, ha a hajtók botjukkal folytonosan nyomukban vannak. Már pedig nem képzelhető, hogy valakinek kedve lenne — ha még kibírná is, — egy juniusi meleg napon minden ok nélkül 1/5 mériföldnyire (840 ölnyire) szaladni.

Az eddel hiánya nem jöhet tekintetbe egy délutántól másnap délelőttig, halált pedig még teljes 24 óráig sem hozna, pláne ha ezen idő killtával mindjárt ehetik az állat. Az ital hiánya már többet árthatna, főleg nyári időben; de ha már egyszer, eloltotta szomját az állat, lehetetlen, hogy még napok mulva is az előbbi szomjazás miatt pusztuljon el.

Miután a helyiséget, melybe a sertések zárva voltak — a hiteles bírósági szemle szerint, — felül is, oldalt is eléggé járhatta a levegő, erre nem szükség bővebben reflektálnunk. Hogy a talaját borított 1/2 méter vastag rétegű trágya és szalma rothadt volt, az természetes, különben nem lett volna trágya; de hogy ez ártott volna a sertéseknek, nem hihető, mert hiszen a disznó épen nem pedáns a tisztaság dolgában.

A helyiség terjedelme 19 sertésnek bőven elégséges volt, hiszen egyre 1 n. méternyi helynél több jutott.

Ezek után nem marad egyéb hátra, mint a sertések elhullását, habár csak valószínűség szerint csakugyan a lépfenének tulajdonítani, mint azt C. D. tette. E mellett több körülmény szól. Először is szól az állatoknak gyorsan egymás után, de mégis több napon át történt elhullása. Másodszer mellette szól T. K- biró vallomása; de ha ez nem volna megbízható, eléggé támogatja hiedelmünket a felperes három tanúja is, kik azt állítják, hogy a járvány azon községben 2—3 hét múlva már pusztított a sertések közt, mert lehetséges, hogy a felperes disznóián előbb ütött ki mint a többin, talán valami siettető befolyások miatt. Azonban az sem lehetetlen, hogy az első, szörványosabb megbetegedések a község lakosainak nem tüntek fel s ők csak azon időtől számítják a járványt, mikor már feltűnőbb mérveket öltött. Harmadszor, — a bonczoló állatorvos többi felületeségeiből ítélve, — az általa futólagosan emiített s ütési nyomoknak vélt daganatok nagyon is lehettek a lépfenével járó daganatok, ugynevezett karbunkulusok; mi teljes bizonyossággal lenne állitható akkor, ha a törvényszék a T. K. vallomását eléggé megbízhatónak tartaná; mert olyan daganatok, minökről ő szól, csakis a lépfenének volnának a jelei.

A főnnebb elmondottakkal, igyekeztem mindenben megfelelni a törvényszék első kérdésére; sőt azt hiszem, mindent előadtam, mi a bíróság tájékoztatására a mi részünkről szükséges lehet. Ennélfogva a törvényszék 2-ik kérdésére már inkább csak a formalitás kedvéért felelek.

Ad. 2. A halál valószínű oka a per tárgyat képező sertésnél a fépfene levén, ezen bajt akkor is éppen úgy megkapták volna ugyanazon idő tájban az állatok, ha a behajtás meg nem történik s a sertések az addigi megszokott viszonyok között tartatnak. Legfőleg az lehetséges, hogy a bahajtás folytán előállt szokatlan viszonyok a baj kifejlődését siettették.

Budapest 1880. november 10.

Kisebb közlemények.

Adatok a disznó központi idegrendszerének gümökórához.

Azary Ákos dr. ki jelenleg Párisban időz, a „Deutsche Zeitschrift f. Thiermedizin”-ben (VI. k. 4. füz.) a főntebbi betegségre vonatkozó általa észlelt eseteket kö-öl, a melyekből a következőket vonja le u. m.

A tünetek két csoportját lehet az így beteg állatokon észlelni és pedig a hűdés és kényszerű mozgások tüneteit. A hűdés majd mind paralysis, mozgási, majd pedig mint parsis (érzési hűdés) van jelen és többnyire a renyhén lelogó füleken, az oldalra huzott orrmányon, a félig nyitott szemem tünik fel. Később ehez az egész fej ferdénhorása, a nyelv egy oldalra térése járulhat hozzá. Az érzés majd egészen megszűnt, majd részbe megvan (Anästhesia és hemianästhesia.) Ha az állat életben marad, akkormég haemiplegia (féloldali hűdés) is lép fel és pedig vagy a fej

hűdésnek megfelelő oldalon, vagy az ellenesen. Magától érthető, hogy a kórkép igen változó s átmenetek a fül- és arczhűdésétől a féloldali hűdéshez s tovább a teljes hűdés- ez előfordulnak s a kórkép megoldását jóformán nehezítik.

A kényszerű mozgások akár mint lovaglopálya szerű akár mint óramutató- és hengeredő mozgások lehetnek jelen. Többnyire azonban az első és az utolsó észlelhető. Mindezekhez még görcs tünetek is léphetnek a törzs végtag izmok folytonos rángásaiképen, a nyelv reszketése a szemgolyó tévelygése (Nystagmus) alakjában.

Tehát mind olyan kórtünet, melyek a legkülönbözőbb neoplastikus és gyuladós változásoknál az agyban létrejöhetnek. A kórisme megállapításánál a hűdés és a kényszer mozgás tünetekből az agy megbetegedett helye megközelítően meghatározható. A megbetegedés természetét csak az esetben lehet biztosan felismerni, ha akár a külső hangjáratban találánk sejtszaporulatot, akár pedig a retinán szemideg hártján gümöcsomócskát lehetne kimutatni. Mind azáltal mégis biztos a diagnosis, ha megfontoljuk, hogy a megbetegedés lassan fejlődve oly fiatal állatoknál lép fel, melyeknél vagy sajtosan elfajult mirigyeket a nyakon, vagy sajtos bélgyuladást vagy pedig Bronchopneumoniát lehet megállapítani. A hőmérséklet ritkán növekszik; ha ez beáll idegen test okozta tüdőlobot lehet kimutatni, melynek oka ugy mint az itt-ott fellépő keratitis is, a paralysis.

Kórbonczi tekintetben ezen esetekből, melyeket A. dr. közöl, kiténik, hogy a központi idegszervek megbetegedésére leggyakoribb ut a középfül tuberkulosisa, Schütz mutatott ki először. De a pókhálószérű agyburokban is jöhet létre gümöképződés. A kis agyban előforduló gümös tályogok képződési módját A. dr. még nem döntheti el; hanem erre vonatkozva mondja, hogy képzelni lehet, hogy gümös ujképlet a pókhálóburokból indul ki, a honnan egyrészt az agyra, másrészt a keményburok felé tovább harapódzott s később elsajtosodott. A közlött esetek másodikik azon tapasztalást támogatja melyszerént a szivacsos csontok könnyen betegednek meg gümösen.

Az állatok és növények lélekzése között

uj hasonlatosságot észlelt James Jamieson, mint arról a Royal Soc. of Victoria”-ban előadott közleménye értesít.

Ismeretes dolog, hogy a növények egészen azon módon lélekzenek, mint az állatok, azzal a különbséggel azonban, hogy a növények szénsavat szívnak fel, azt assimilálják és élenyt adnak vissza a levegőnek. Éjjel azonban az állatok és növények lélekzési folyamata s terményei teljesen megegyeznek egymással.

De a lélekzés tevékenység hasonlóságán kívül — mint szerző megmutatja — még egy további hasonlóság is van az állatok és növények lélegzése között. Számos, a lélekzési folyamatokra vonatkozó élettani vizsgálat azt eredményezte, hogy a levegő élenye a vérbe való belépésnél

először a vértestecsek haemoglobin-jától lazán lekötötték és egy inkább ozonemű aktiv alakban vitetik azon szövetekhez, melyeken az élenyülési folyamatok végbemennek.

Szerző most valószínűvé teszi hogy a növényekben is az éjjel felvett éleny ozonba, vagy valamely erélyesebben ható alakba változik át. Ugyanis érett gyümölcsök keresztmetszetei, melyek még rothadásba nem mentek át, mind guajak-tinkturával, mind jodkeményítővel jelentékeny ozonreactiot mutatnak.

Ezen alakban vitetik most már az activ éleny — hasonlólag mint az állatoknál — azon szövetkezetekhez, melyeknek élenyítettnek kell. Az azonban, hogy minő anyaghoz van az éleny időközben kötve, tehát hogy minő anyag játsza a növényben az állati haemoglobin szerepét? — nem dönthető el; de azt mégis meg lehetett mutatni, hogy nem a növény chlorophyllja képezi ezen közvetítő anyagot. (Naturforscher).

K ü l ö n f é l é k .

Elismerés. Klima Miklós országos állatorvos, a So mogy-megyei Vizvár községhez tartozó Zama pusztán fel lépett volt kel. marhavész elfojtása körül kifejtett erélyes és buzgó tevékenységéért a földmívelési minister ő excellentiájának meleg elismerését érdemelte ki, a miről Klima ur 1052. elm. sz. alatt október 11-én kelt leiratban értesítve is lön. (Örvendve jegyezzük ezt fel, mint annak jelét, hogy az emittett minister ő exc. állatorvosi működéseket is figyelmében részesíti, nemcsak, hanem kegyes elismerésének nyilvánítása által bölcsen serkenti és jutalmazza is az illetőket. A szerk.

Megerősített alapszabályok. A „Magyarországi állatorvosi egyesület” alapszabályai, f. é. október hó 25-én 44204 sz. a. a bemutatási záradékkal ellátva, Budapest főváros tanácsa utján f. hó 10-én az egyleti elnökhöz TormayBéla tanácsoshoz érkeztek.

Hízó marha kiállítás. A budapesti keresk. és ipar kamra értesített, hogy a cs. k. gazdasági egyesület Bécsben az ujan épült Szt. Marx-i marhavásár helyiségeiben 1881. évi april 8. 9. és 10-re *hízó marha kiállítást* rendez.

Hasznos és bizon szükséges is, a már nagyon túlkapó magyartalanság ellen harcolni. Ezen célra bizvást ajánlhatjuk *Führer I. „Magyartalanságok”* című művét, mely már II. és bővített kiadásban jeleüt meg s ifj Nagel Ottonál (Museum körúton) 40 kron kapható.

Thanhoffer Lajos doktor, állatorvos tanintézeti tanár kinek magyarban nem rég megjelent „A mikroszkop” című jeles művét multkor ismertettük volt, sulyos csapás érte édesanyjának elhunytával. Ily esetben csakis az őszinte részvétel vigasztalhat, melylyel a jeles tudós iránt nagyszámu tisztelői viseltetnék.

Értesítés a keleti marhavész állásáról s egyéb ragályos és járványos állati betegségekről, folyó 1880. évi okt. hó 31-től november hó 7-ig.

I. Keleti marhavész.

1. Magyar ország területe vészmentes.
2. Horvát-Szlavonországban marhavész van a belovári alispánság területén Sesevete községben.
3. A horvát-szlavon végvidéken marhavész van az uj-gradiskai kerület Ljupina és Svinjár községben. Ujabban kitört a vész az Uj-gradiska melletti marhaállásokban. Ellenben megszűnt a marhavész ugyanezen kerület Sicice nevű községében.
4. Fiume és vidéke teljesen vészmentes.

II. A hasznos háziállatok közt uralgó ragályos és járványos betegségek kimutatása.

Megye	Község	Az állatok faja és darabjainak száma	A kór megnevezése	Elhullott vagy gyógykezeltek
Alsó-Fehér Arad	Tűr	1 db sz.mar.	lepfene	elhullott
	Kisjenő	1 „ „	„	„
Baranya Csik	N.-halmágy	1 „ „	„	„
	Körösi puszta	1 „ „	„	„
Hajdu Háromszék	Dániaivá	1 „ „	„	„
	H.-Szoboszló	1 „ ló	„	„
Maros Torda	Martonfalva	13 „sz.marha	„	„
	Köszvényes p.	2 „ „	„	„
Szatmár Vas	„	2 „ ló	„	„
	Szatmárném.	1 „szmarha	„	„
Zala Arad	B.-Asszonyfa	1 „ „	„	„
	Elisenhainip.	2 „ „	„	„
Bács-Bodrog	Szent-Rókus	1 „ „	„	„
	Arad sz k. v.	1 „ ló	bőrféreg takonykór	kiirtott
Fejér	Glogovác	1 „ „	„	„
	Szabadka	4 „ „	„	„
Háromszék	Ó-Moravicza	2 „ „	„	„
	Ó-Kanizsa	1 „ „	„	„
Kis-Küküllő	N.-Palánka	1 „ „	„	„
	Czece	1 „ „	„	„
P.-P.-S.-Kisk.	Nyék	1 „ „	„	„
	Ercsi	2 „ „	„	„
Szepes	Léczfalva	1 „ „	„	„
	Szász-Nádas	1 „ „	„	„
Torontál	Bdpest föv.	4 „ „	„	„
	Lócse	1 „ „	„	„
Arad Árva	Perjámos	2 „ „	„	„
	Mikalaka	10 „ „	rühkór	gyógyk.
Máramaros	Podbiel	7 „szmarha	tüdovész	elhullott
	„	4 „ „	„	gyógyk.
Máramaros	Námesztó	4 „ „	„	„
	„	3 „ „	„	elhullott
Máramaros	Bogdán	127 „ juh	himlő	„
	„	22 „ „	„	gyógyk.
Máramaros	Joód	45 „ „	„	elhullott
	„	„ „	„	„

Horvát-Szlavonországban a rumai alispánság területén Budjanovce, és a vukovári alispánság területén Sid községben 1—1 ló takonykór miatt kiirtott.

Kelt Budapesten, 1880. évi november hó 8-án.

29520. sz. A földmívelés-, ipar és kereskedelemügyi m. kir. ministerium állategészségrendőri osztálya